

Koronakommisjonen

Kommisjonen er oppnevnt i statsråd 24. april 2020

Referat

Referat fra intervju med justisminister Mæland og departementsråd Heggenes 19.01.21

Intervju av	Statsråd Monica Mæland, og departementsråd Heidi Heggenes, Justis- og beredskapsdepartementet
Sted	Kommisjonens lokaler
Tid	19. januar kl 10-12
Intervjuere	Stener Kvinnsland, Leder av Koronakommisjonen Astri Aas-Hansen Toril Johansson
Kommisjonsmedlemmer til stede digital	Pål Terje Rørby Knut-Eirik Dybdal
Intervjuobjektets bisittere	
Referent	Siri Halvorsen, sekretariatsleder og Øystein Rønnebæk Stikbakke, sekretariatet

1. Innledning av samtalen

Utvalgsleder presenterte kommisjonens medlemmer og sekretariat som var til stede og som fulgte intervjuet digitalt.

Sekretariatsleder gikk gjennom en del formaliteter knyttet til gjennomføringen av intervjuet, og påpekte at det skrives referat og tas lydopptak fra samtalen. Sekretariatsleder orienterte om at referatet og lydopptaket er interne dokumenter, som kommisjonen i utgangspunktet ikke gir innsyn i. Når arkivet overleveres til Arkivverket, vil offentlighet vurderes av Arkivverket etter offentleglova. Sekretariatsleder viste til at taushetserklæring er signert og understreket at brudd på taushetsplikt kan medføre sanksjoner. Sekretariatsleder presiserte at Mæland og Heggenes er underlagt instruks om å forklare seg/bidra til kommisjonens arbeid, jf. statsministerens instruks om tilgang til opplysninger for Koronakommisjonen. Den som intervjues kan uten hinder av taushetsplikt gi Koronakommisjonen opplysninger som er nødvendige for kommisjonens arbeid, jf. lov om informasjonstilgang m.m. for Koronakommisjonen § 2.

2. Sentrale spørsmål i dette intervjuet

De mest sentrale temaene er: Justisdepartementet som lederdepartement, kriserådets funksjon, koronaloven, RCU og DSBs rolle.

Tema 1: Overordnet om beredskap og risikovurderinger

Kvinnslund: DSB har gjennom risikoanalyser det siste tiåret pekt ut pandemi som den mest alvorlige hendelsen som har størst risiko for å inntreffe i Norge. I hvilken grad vil du si Norge var forberedt til å håndtere en pandemi?

Mæland:

Jeg kom til Justis- og beredskapsdepartementet (JD) 24. januar i fjor. JD ble lederdepartement 13. mars. Jeg kan vanskelig svare for hvordan JD jobbet i de årene før; det er statsministeren mye bedre egnet til å kunne svare på. Jeg kan si hva som var mitt inntrykk gjennom de ukene som gikk fram til vi ble lederdepartement og i tiden etterpå.

Min oppfatning er at vi fra januar fikk fortløpende informasjon om utviklingen. Da jeg overtok som statsråd i JD 24. januar, var det første som skjedde at jeg fikk en gjennomgang av planverket i gradert rom, siden jeg fra det tidspunktet ville være ansvarlig for en beredskapssituasjon. Samfunnssikkerhetsinstruksen og fordelingen med sektordepartement og lederdepartement var det første vi gikk gjennom. Det var åpenbart at det var viktig og prioritert arbeid for JD. Det ble prioritert før jeg hilste på noen andre i departementet.

Vi fikk fortløpende informasjon i regjering om utviklingen av pandemien. Fra 13. mars ble JD lederdepartement. Det er et departement som består av veldig mange dyktige mennesker som visste hva de skulle gjøre og hvordan de skulle jobbe. Departementet har også en veldig erfaren departementsråd som kom fra Statsministerens kontor (SMK) og har vært gjennom vanskelige situasjoner før. Departementet har vært med på øvelser og utarbeidelse av planverk. Departementet var godt forberedt på hva det vil si å lede krise, så langt jeg kunne vurdere det som ny statsråd på det tidspunktet. Jeg kan ikke si at vi var forberedt på akkurat denne situasjonen, eller hvordan den ville utspille seg. Men jeg oppfatter at planverket og systemet var på plass. Vi hadde gått gjennom kontinuitetsplaner for alle virksomhetene våre i ukene før.

Jeg er fortsatt ikke der at jeg er klar til å evaluere dette. Vi holder fortsatt på med krisehåndtering. Bare det siste døgnet har vi håndtert mange saker knyttet til denne krisen. Det blir derfor et veldig generelt svar, men det er det beste jeg kan gi.

Kvinnslund: Dette er et åpent spørsmål; Det knytter seg til refleksjon rundt forberedthet knyttet til sykdommen og sykdommens påvirkning versus konsekvensene av tiltakene på hele samfunnet. Der ser forberedtheten kanskje litt annerledes ut. Det er det store bildet jeg egentlig spør om.

Mæland: Vi var opptatt av å håndtere krisen, men og samtidige hendelser. Samtidig som vi hadde en pandemi kunne det oppstå andre hendelser. Vi fikk for eksempel Gjerdrum-hendelsen i jule- og nyttårshelgen. Vi kunne få flom og brann. Vi har hatt faste ukentlige brifer med våre virksomheter. Det skjedde ting i tillegg til krisen som vi skulle håndtere.

Heggenes: For å tilføye: Departementet som sådan har tatt store steg. Det var godt rustet og forberedt til å håndtere kriser. Vi har hatt mange kriser tidligere. JD er godt beredt, både med hensyn til hvordan departementet fungerer og, som statsråden sier, i rollen som lederdepartement. Systemene for å legge til rette for det [ansvaret] som ligger i rollene var på plass. Vi hadde kontinuitetsplaner fra før, og samfunnssikkerhetsinstruksen var oppdatert. Vi hadde også systemet med de 14 samfunnssikringsfunksjonene som har vært til stor hjelp gjennom hele håndteringen. Vi kjente godt til planverket, herunder pandemiplanverket. Men

det betyr ikke at vi var forberedt på alle konsekvensene av smitteverntiltakene. Men systemene for å håndtere konsekvensene, det vil si en uventet situasjon, lå til rette.

Kvinnsland: Hvordan vurderer dere at de ulike sektorene ser på DSBs overordnede konsekvensanalyser? Det var senest en konsekvensanalyse om den aktuelle krisen i oktober 2019.

Mæland: Dette var fra før min tid i departementet, så kanskje du vil svare?

Heggenes: Nå må jeg passe på rollene mine. Jeg har hatt et forhold til mye av dette som ekspedisjonssjef hos SMK. Jeg skal vurdere det som departementsråd i JD, og da er det fra oktober 2018. DSBs scenarier er velkjent i forvaltningen og departementsfellesskapet. Mitt inntrykk er – også slik jeg har oppfattet det fra den avdelingen som har ansvar for dette – så har scenarioene vært brukt og drøftet godt. De er blant annet blitt brukt til å planlegge hvilke øvelser man skal ha, hva man skal fokusere på, samt i gjennomgangen av departementet når man har hatt tilsyn av hvordan de håndterer samfunnssikkerheten. Det er et system som man stadig har sett behov for å utvikle. Det har også vært behov for at departementet følger opp hvordan vi utnytter den kunnskapen som ligger i situasjonsbeskrivelsene. Vi kan sikkert bli enda bedre på det punktet.

Kvinnsland: Du kommer fort opp i problemstillingen med en form for sektorvis problematikk. Når du får en krise som dette, blir koordineringsproblematikken veldig avgjørende. Kan du kommentere kort på hva som fungerer godt og hva som fungerer mindre godt, når vi har såpass kraftig sektorprinsipp i vår forvaltning. Og det i en situasjon der man får behov for å samordne dette?

Mæland: Jeg vet at det foregår en debatt om ansvarsprinsippet, herunder DSBs rolle. Jeg mener at ansvarsprinsippet er både viktig og riktig, altså at de som har størst kunnskap og ansvar i det daglige – og med et fullmaktsystem knyttet til det – også har ansvaret i vanskelige og kritiske situasjoner. Så langt jeg kan forstå, mener jeg det må være riktig. Det ville være veldig rart om en underliggende etat eller et annet departement enn helse (HOD) styrer helse i en pandemi.

Jeg mener samtidig at det var helt riktig at JD ble lederdepartement, slik vi skal i henhold til samfunnssikkerhetsinstruksen. Situasjonen gikk fra å angå helse, til å angå absolutt alle i hele samfunnet. Det var da helt nødvendig at vi fikk et lederdepartement og en koordineringsfunksjon, slik vi hadde diskutert i timene før. * Det var etterspurt av mange – også av helse selv. De var i en vanskelig situasjon, der mye skjedde og mye skulle gjøres. Min oppfatning er at HOD var opptatt av å få avlastning, slik at de kunne konsentrere seg om det som gjaldt helse. Det kan de svare på selv, men jeg snakket mye med helseminister Høie. Da kunne vi ta ansvar for koordinering, samordning, sikring av de 14 samfunnssikringsfunksjonene – som er helt avgjørende i en slik situasjon – og ansvar for informasjonsflyt. Det oppfattet jeg at var en utfordring, særlig mot slutten av HODs periode som lederdepartement. Mange etterspurte samlet informasjon, f.eks. at SMK fikk seg forelagt beslutningsdokumenter, analyser og konsekvenstenkning – altså at ting ble sett i sammenheng. Jeg har ikke noe bedre råd for et plansystem knyttet til sektordepartement og lederdepartement enn det vi har. Det systemet må være det riktige.

*Tillegg etter gjennomlesing: Uklart hvilken debatt jeg her sikter til.

Kvinnsland: Grunnleggende sett har vi en sektorinndeling både i krise og normalt. Et lederdepartement er én måte å få det overordnede på plass når det begynner å gå på tvers. Hvilke andre mekanismer ligger under for å ivareta samhandling på tvers? Har vi gode ordninger for den på-tvers-samhandlingen som er nødvendig?

Mæland: Jeg mener det. Vi har systemer for både koordinering og situasjonsrapporter. Vi får inn informasjon, setter det sammen og lager rapporter til de som skal ha det. Jeg mener vi har et system for dette. Men det var mye som skjedde og det gikk fort. Det var noe vi ikke kunne påvirke. Når inkubasjonstiden er på 10 til 14 dager, så er vi ekstra opptatt av å iverksette når vi faktisk får informasjon, siden det går 14 dager før du ser effekten av det du gjør. I den grad folk synes det har vært mye og det har gått fort, så vil jeg si at det har det og sånn kommer det til å være. Det vi har fått tilbakemelding på, som vi må ta lærdom av, er at mange synes de fikk mange bestillinger hvor formålet kanskje var litt utydelig. Vi innhentet og sammenstilte mye for å ha et best mulig grunnlag for det vi gjorde. Mange følte nok at det var veldig mye jobb på vårt initiativ. Vi må nok se på om vi kan lage et bedre system for det.

Kvinnsland: Beslutningen i en sektor kan berøre nærliggende sektor. Det er da mekanismen i denne på-tvers-greia. Det går helt fra statsforvalteren til DSBs rolle, KSE, kriseråd – altså alle de tingene som er der for å virke på tvers. Når det er et lederdepartement og det er en sammensatt krise. Det er intensjonen med spørsmålet.

Aas-Hansen: All den informasjonen som kommer fra smått og stort: Opplever dere at det gir et godt grunnlag for strategisk beslutningstagning? Blir dere gjennom den informasjonen også satt i stand til å ta de mer strategiske beslutningene?

Mæland: Jeg skal være forsiktig: Vi må være ydmyke og lære av måten vi jobber på. Men det gjorde vi nok først og fremst ut fra bestillinger på konsekvenser. Departementene fikk allerede 20. mars beskjed om å sende oss de første vurderingene av konsekvenstenkning. Det ene var det helsefaglige [som gjaldt] der og da. Det lærte vi mye av underveis. Det gjorde helsemyndighetene også, med tanke på hvordan viruset smittet og hvem som ble smittet osv. Vi skulle gjøre konsekvenstenkning og helhetsanalyse for regjeringen, regjeringens koronautvalg (RCU) og SMK. Jeg tror nok at dag-til-dag-vurderingen koblet opp mot konsekvensvurderingene som sektordepartementet skulle gjøre, ga oss et så godt beslutningsgrunnlag som vi kunne ha. Men når vi får litt avstand kommer dette til å bli så gjennomgripende. Vi kunne kanskje vært bedre på strategisk tenkning, men det er vanskelig å si klart nå.

Heggenes: La meg utdype litt. Samordningen er avhengig av de ulike nivåene. Innrapportering og detaljeringsnivå kan stå i motsetning til strategisk tenkning. Det er viktig i kriseberedskapen å ha koordineringsorganer på ulike nivåer, noe vi har vektlagt. I Kriserådet (KR), regjeringen og RCU er det på det departementale nivået. Samtidig har du koordineringsmekanismer mellom etatene på et annet nivå, blant annet i beredskapsutvalget (BUB). Statsforvalterne har tilrettelagt for sine organer sammen med DSB. Jeg tror at det operative nivået og samordningen som foregår der er helt essensielt for det nivået, både i denne og i andre kriser, jf. Gjerdrum-krisen. Det har ikke noe på det departementale nivået å gjøre. Den krisen må håndteres og samordnes mellom de nødvendige etatene på det nivået. Noe av poenget for oss med å hente inn beskrivelser og situasjonsrapporteringer, er nettopp å sikre at de sorteres slik at det beslutningsgrunnlaget som havner hos regjeringen fortrinnsvis er løftet opp til det strategiske nivået. Det praktiske og detaljerte bør man ikke gå inn i på det nivået. Det skal foregå etter de fire prinsippene våre, nemlig lavest mulig ned i kjeden. Det forsøker vi å få til, men man kan diskutere om vi hele tiden har lyktes med det. Samtidig har det vært en utvikling over tid: Vi har strømlinjeformet innrapporteringer og hvordan man beskriver analysene. Departementene har rapportert inn på ulikt nivå, men har fått mer likhet i det etter hvert. Det har gitt et stadig bedre beslutningsgrunnlag.

TEMA 2: Involvering av andre sektorer

Kvinnsland: I hvilken grad var justisministeren og JD involvert eller informert i forkant av Helsedirektoratets vedtak som ble publisert kl. 14. 12. mars?

Mæland: Vi var informert om utviklingen knyttet til viruset: Vi fikk faste rapporter fra Folkehelseinstituttet (FHI) og Helsedirektoratet (HDIR), og vi så hva som skjedde i landene rundt oss. Morgen den 12. mars fikk vi en SMS fra Lars Øy om at det ville være en pressekonferanse med en rekke tiltak. Vi hadde ikke et eget møte hvor vi diskuterte det. Den fullmakten lå hos HDIR, som SMK og HOD styrte.

Kvinnsland: Fikk dere informasjon om samfunnsmessige konsekvenser i forkant?

Mæland: Ikke som jeg var informert om. Jeg var som sagt i en R-konferanse hvor vi fikk informasjon om utviklingen. Det var intense dager: Det begynte å bre seg en stor frykt hos folk. Vi fikk reaksjoner på at skolene holdt åpne, og jeg hadde tidligere kolleger i Bergen kommune som syntes vi reagerte sent. Jeg vet at Oslo var på oss, og vi så bildene fra Italia. Men vi diskuterte ikke hvilke tiltak vi skulle sette inn den 12. mars. Jeg var ikke med på den debatten. Vi ble bare informert om at det ville være en pressekonferanse og at det kom en tiltakspakke. Vi ble også informert om hvordan tiltakspakken ville kunne se ut, ut fra hvordan det så ut i andre land og hvordan kommunene hadde begynt å reagere. Jeg husker ikke ordlyden på SMSen, men det var vist til en liste. Jeg kan gi dere SMSen.

Kvinnsland: Det var såpass fjernt fra deres involvering opp til det tidspunktet, slik at dere ikke spurte etter vurderinger for hvorfor man valgte det man valgte?

Mæland: Nei. Jeg oppfattet at HOD var i ledelsen, men at SMK var tett på. Vi hadde en veldig vanskelig situasjon som ble verre og verre. Vi hadde en forventning om at noe måtte gjøres, og at det ville bli ganske dramatisk. Det var et press fra alle deler av samfunnet. Det har vært en debatt om hva som ble besluttet den 12. mars og hvem som burde deltatt – det kan man mene mye om. Regjeringen kunne vært innkalt, men jeg tror ikke at vedtakene ville blitt annerledes. Stengningen av skoler og barnehager var det aller vanskeligste. Vi var i en situasjon der vi ikke visste nok om barns smitte. Lærere og foreldre var redde, og mange hadde begynt å holde ungene hjemme. Det var der og da helt innlysende at vi måtte treffe den beslutningen. Det var den vanskeligste, og den har vi brukt mest tid på i etterkant til å diskutere.

Kvinnsland: Det har vært en diskusjon på ulike nivåer rundt dette vedtaket. Smittevernloven gir et direktorat en fullmakt til å i realiteten stenge ned landet. Det er kanskje litt konfronterende overfor Grunnlov og menneskerettigheter. Var dere på noen måte involvert i den typen diskusjoner i forkant?

Mæland: Ja, i den forstand at dette ble drøftet av regjeringen. Vi drøftet fullmaktene i januar, så da må det ha vært et R-notat. Antakelig før jeg ble justisminister. Jeg vet ikke om JD hadde merknader til den saken. På det tidspunktet var jeg i Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD).

Kvinnsland: Vedrørende direktoratets fullmakt?

Mæland: Ja. Jeg vet at det var en drøftelse av det i januar. Det var i en R-konferanse i forbindelse med oppblomstringen. Så ble det gitt fullmakter til HDIR. Om vi på det tidspunktet skjønnte hvor omfattende fullmaktene var, vil jeg være forsiktig med å påstå. Det var for at HDIR skulle kunne treffe nødvendige beslutninger, med tanke på en eskalerende situasjon.

Kvinnsland: Vil du i etterkant si at det er en riktig prosess at et direktorat etter fullmakt fatter så omfattende tiltak som rammer hele landet?

Mæland: Mitt inntrykk var at SMK og statsministeren var tett på helseministeren og HDIR. Jeg oppfatter ikke at beslutningen ble truffet av HDIR i et vakuum. Jeg opplever tvert imot at

det var tette koblinger med de som burde være med på en slik beslutning. Burde flere vært involvert? Kanskje, men her var det tidspress. Det var nødvendig å treffe beslutninger. Jeg tror beslutningene hadde vært det samme. Jeg tror heller ikke at vi forstod hvor omfattende det kunne bli, når vi diskuterte fullmaktene. Det er veldig lett å være etterpåklok. I ettertid har vi hatt en helt annen struktur for slike beslutninger, som er så omfattende og angår så mye mer enn helse. Vi opprettet RCU, hvor man kunne jobbe raskt. [Der møttes] de som skulle involveres, og i kjente strukturer. Det var et klokt grep.

Kvinnsland: Men du sier at beslutningene prosessuelt sett burde vært fattet et annet sted?

Mæland: Jeg tror kanskje ikke vi - og i hvert fall ikke jeg - innså konsekvensen av fullmaktstrukturen fullt ut. Jeg oppfattet heller ikke at HDIR brukte den på den måten de kunne ha gjort. Denne type beslutninger bør nok tas av flere.

Kvinnsland: Det [er et spørsmål som] har vært reist i ulike sammenhenger; om man eventuelt burde revidere noen av paragrafene i smittevernloven.

Aas-Hansen: Hva belager du ditt inntrykk på at SMK og helse var tett på beslutningen? Hva vet du om det, og «hvem» er SMK og hvem er helse da?

Mæland: For å si det på en litt annen måte: Jeg kjenner Bent og Erna, og jeg vet at de jobbet tett sammen i denne situasjonen. Slik som hun ville gjøre med meg i Gjerdrum-situasjonen. Jeg har vært med lenge nå, og inntrykket i regjeringen var at statsministeren, hennes folk og Lars Øy var tett på HOD. Jeg oppfattet ikke at Bent var alene i den situasjonen. Jeg oppfatter at det var tett kontakt, det er inntrykket jeg har.

Aas-Hansen: Hvem besluttet reelt sett det vi kaller nedstengningen?

Mæland: Jeg har sett i mediene at var et møte i BUB. Erna var til stede, og Bent har sagt noe om det utad om hvordan dette ble. Det kjenner jeg bare utenfra. Jeg har ikke spurt dem om hvordan dette var.

TEMA 3: r-/RCU-konferanser

Johansson: Du har allerede sagt at opprettelsen av RCU var et klokt grep. Kan du si litt mer om vurderingene som ble gjort rundt opprettelsen av RCU, sett med ditt blikk?

Mæland: Det var et initiativ som kom fra SMK. Det baserte seg på kjente strukturer, slik som regjeringens sikkerhetsutvalg og digitaliseringsutvalg. Den forrige regjeringen hadde et underutvalg. Vi måtte ha et system som gjorde at vi kunne møtes ofte, utveksle informasjon og drøfte saker. Det var en kjent måte å jobbe på.

R-notatet har formelle krav til foreleggelse, høringer og merknader. Vi hadde samme system, men med helt andre tidsfrister. Det virket klokt at man samlet de som hadde noe med det å gjøre. Det var et fast utvalg, men hvor man hentet inn ansvarlige statsråder ved behov. Det gjorde at vi kunne jobbe effektivt og møtes ofte. Samtidig kunne vi dokumentere og jobbe på en kjent måte i departementene. Vi jobbet fram saker på samme måte som vanlig, men mye hurtigere og i et mindre format. Ut fra smittevern hensyn var det også fornuftig at ikke hele regjeringen møttes så ofte. Tidsmessig var det også fornuftig, ettersom vi prøvde å ha et samfunn som holdt de hjulene vi kunne i gang. Noen statsråder hadde ikke så mye ansvar i denne situasjonen. Jeg mener det var en veldig fornuftig struktur, både for de som møtte der og for de som ikke møtte der.

Johansson: Ser du noen farer ved en slik modell? Denne statsministeren har jo ellers vært opptatt av at saker skal tas i regjering.

Mæland: Ja. Statsministeren er veldig opptatt av at vi skal være ett lag, og at alle skal være ansvarlige for alle beslutninger. Men, i en slik kritisk situasjon, tenker jeg det var lurt å hente ut de som hadde et ansvar. Så kunne man hente inn de som var nødvendige, slik at man kunne jobbe på en annen måte i en krisesituasjon enn i en normalsituasjon. Vi hadde R-konferanser i tillegg. Man må stille spørsmålet til de som ikke møtte i RCU, men jeg oppfatter at det var stor informasjonsutveksling på R-konferansene om hva som foregikk i RCU. Det er stor anledning til å både gi og få informasjon, også på de ordinære R-konferansene. Faren måtte være at man stengte deler av regjeringen ute, men det opplevde jeg ikke at vi gjorde. Samtidig kan nok andre svare bedre på dette. For oss, som lederdepartement og sektordepartement, var dette en effektiv måte å jobbe på. Det var en enorm jobb som måtte gjøres, og jeg tenker det var en fornuftig organisering.

Johansson: Vi har tilgang til protokollene både til R-konferansene og RCU-møtene. Kan du si litt mer om systematikken rundt hvilke saker som gikk hvor?

Mæland: Det var først og fremst koronarelaterte saker som gikk til RCU. Som dere vet, møter både HDIR og FHI i RCU. De ga anbefalinger og statusoppdateringer som ble behandlet og drøftet av RCU. Innreiserestriksjoner, kulturarrangementer, kinoer og ikke minst økonomiske forhold knyttet til situasjonen ble også behandlet av RCU. De vanlige sakene ble behandlet i R-konferanser. I den første perioden hadde vi veldig mange RCU-møter selv om vi også hadde R-konferanser. Etter hvert ble det færre RCU-møter og flere R-konferanser, hvor også RCU-saker gikk. Vi endret arbeidsmåten i takt med den endrete smittesituasjonen.

Johansson: Koronaloven ble – så vidt vi ser – ikke drøftet i hverken RCU eller R-konferanse. Kan du si noe knyttet til det?

Mæland: Det er helt riktig at den ikke ble det. Vi jobbet veldig raskt med koronaloven. Den ble behandlet i statsråd, hvor hele regjeringen var samlet. Vi tok også en runde på loven under budsjettkonferansen på Hurdalssjøen. Der orienterte jeg om forslaget som var initiert av JD overfor SMK. Det ble først avvist fra SMK da vi foreslo det, men etter veldig kort tid fant vi at det kunne bli behov for loven. Statsministeren tok en runde med de parlamentariske lederne i helgen, hvorpå hun fikk tilbakemelding om at det kunne være hensiktsmessig. Vi møttes på Hurdalssjøen på mandagen, hvor jeg orienterte hele regjeringen om arbeidet. Det var mye jobb med koronaloven: Først og fremst opp mot de parlamentariske lederne, mot partene i arbeidslivet og næringslivsorganisasjonene. Jeg satt i fire-seks dager i telefon, døgnet rundt, og jobbet med dette sammen med departementet. Jeg var også i karantene noen av disse dagene, så da måtte jeg gjøre det på telefon. Vi jobbet fram forslaget som ble presentert i statsråd.

Johansson: Vi kan komme litt tilbake til koronaloven etterpå, men hvordan vil du beskrive den politiske forankringen av hytteforbudet? Hvordan ble det diskutert i regjeringsapparatet og dere imellom? Det har blitt mye diskutert i mediene.

Mæland: Vi hadde definitivt debatt knyttet til både hytteforbudet, og den eventuelle lempingen av det. Jeg oppfatter at vi hadde grundige, men vanskelige, debatter. Hytteforbudet var ekstremt inngripende. Helga før påske oppfordret vi folk til å ikke dra på hytta, men likevel gjorde mange det, på tross av at de fleste innbyggerne var veldig lojale.

Heggenes: For å tilføye: Dette var etter at de hadde begynt å innføre restriksjoner lokalt.

Mæland: Vi fikk mange tilbakemeldinger fra ordførere som synes det var vanskelig å skulle nekte folk å komme, samtidig som de var veldig redd for helsekapasiteten. Helsemyndighetene var også redd for kapasiteten. Vi hadde daglige pressekonferanser. De

var ikke bare pressekonferanser, men vel så mye et talerør ut til alle. Vi oppdaget at folk flest fulgte med. Det var en del av kommunikasjonsstrategien. Kunne vi informere og oppfordre? Vi oppfordret da folk til å ikke dra på hyttene, og at man i hvert fall skulle dra hjem hvis man fikk symptomer. Mange gjorde ikke det: De oppsøkte og belastet lokale helsetjenester. Vi følte at vi hadde gitt et klart råd om å ikke reise, men så ble ikke ble fulgt og vi stod foran påsken. Jeg oppfattet at vi hadde ganske grundige vurderinger av det. Men det var en veldig vanskelig beslutning å nekte folk å reise ut av kommunen til hyttene sine. Samtidig har vi nå vært i en situasjon hvor vi anbefaler folk å ikke engang ha gjester hjemme. Vi er et sted vi aldri har vært før.

Johansson: Du har vel både i R-konferanser og RCU gitt jevnlige orienteringer. Hva slags innhold har det vært i disse muntlige orienteringene?

Mæland: Først og fremst har FHI og HDIR gitt oppdateringer om helsesituasjonen. Vi har informert om saker vi har hatt i arbeid, om totalsituasjonen og rapportering på de 14 kritiske samfunnsfunksjonene. Det har vært saker av generell karakter. Saker som vi har hatt ansvaret for har vi fremmet i RCU – der finnes det skriftlig materiale. Dette er muntlige orienteringer. Jeg hadde møter med fylkesmennene ved flere anledninger, det kunne være rapporter fra disse møtene, forbedringspotensial og ønsker. Det gjaldt også informasjon om lokale karantenebestemmelser, veiledere og kontakter vi hadde hatt. Det var informasjon av mer generell karakter.

Johansson: Tidligere har du beskrevet at koronaloven skulle regulere alt det som ligger rundt helse, for å sørge for at virksomheten for øvrig går som den skal. Hvilke statsråder var involvert i drøftelsen av koronaloven?

Mæland: Først var det JD og SMK. Vi var involvert det første døgnet da vi bestemte oss for å foreslå koronaloven. Statsministeren involverte de parlamentariske lederne. Deretter informerte jeg hele regjeringen på mandag. Utover uka informerte vi alle statsråder, og ba om tilbakemelding på hvilke områder de hadde behov for raske regelendringer. Hele hensikten var å få på plass endringer som – for min del – kunne gjøre at domstolene, kriminalomsorgen og UDI kunne håndtere sine ansvarsområder. De rundene hadde vi med alle statsråder. Selve utformingen av loven var det vi i JD v/Lovavdelingen som forestod, i tett kontakt med de parlamentariske lederne og SMK. I løpet av ganske kort tid var alle involvert, siden alle måtte melde inn hvilke behov de hadde.

Johansson: Som du sa tidligere, gikk denne saken rett til statsråd uten å være del av R-konferanse som vanlig. Vi vet godt at det er i R-konferansene at forestillinger og motforestillinger fra statsrådene kommer fram. Det blir jo ikke den type diskusjon i statsråd. Fikk dere de diskusjonene dere trengte?

Mæland: Det mener jeg vi fikk på Hurdalssjøen da vi informerte om hva vi jobbet med, hvordan vi jobbet og hvorfor vi jobbet. Det fikk vi også av de parlamentariske lederne, hvor det var stor tilslutning når det forelå et behov for loven. Vi hadde noen nærmere runder om ordlyd og inngang, men jeg oppfatter at det ikke var uenighet i regjeringen om at dette burde vi gjøre. Vi var fullt ut både ansvarlig og klar over hvor ekstremt inngripende dette kunne oppfattes overfor Stortinget, og hvor uvanlig det var. Vi hadde derfor en stor grad av ydmykhet i å jobbe fram noe som et enstemmig Storting sluttet seg til.

Johansson: Den gikk på en intern runde i departementene, men høring ble det ikke. Kan du si noe om det?

Mæland: Det var rett og slett ikke tid. Vi måtte få på plass noe så fort som mulig, for å holde hjulene i gang. Dette var ikke for å redde liv og helse, men for å holde de vanlige samfunnsstrukturene i gang, f.eks. oppmøte på generalforsamling og innsatte som ikke

kunne få besøk og måtte isoleres. Det var en flere slike eksempler. Jeg oppfatter at vi fikk gehør for det.

Heggenes: Det er vel riktig å si at de andre departementene først og fremst var opptatt av å få fullmakt til å fastsette regler. De skulle selv ta ansvar for de materielle reglene, og var derfor ikke så opptatt av loven som sådan. Det var nok mer JD og SMKs gebet, og forholdet til Stortinget.

Mæland: Det var viktig at vi fikk på plass noe det var politisk enighet om at var nødvendig. Jeg har mange ganger vært veldig glad for å være politiker i Norge. Den fortroligheten og samarbeidet vi har på tvers av partier og mellom Storting og regjering når det er nødvendig, har vært viktig. Vi har forsøkt å ha høring, selv om det bare har vært ett døgn. Etter hvert har vi heldigvis fått utvidet høringsmulighetene. Men der og da vurderte vi at det var viktig å få på plass noe umiddelbart.

Johansson: Var det andre enn deg som var inne i kontaktene med de parlamentariske lederne?

Mæland: Statsministeren hadde kontakt med de parlamentariske lederne på et møte på søndagen. Jeg kan ikke svare for om f.eks. Lars Øy hadde kontakt. Min statssekretær Lars Jacob Hiim hadde kontakt. Det var nok Hiim og jeg som hovedsakelig hadde kontakten med de parlamentariske lederne og mot partene. Jeg hadde også kontakt med arbeidsministeren, som vel også hadde noe kontakt med partene.

Johansson: Kan du si litt om det første forslaget som ble presentert for de parlamentariske lederne?

Mæland: Det første forslaget hadde en varighet ut 2021. Det lå ute et arbeidsutkast ute som ikke var politisk forankret. Mange brukte det som eksempel på at vi skulle fortsette. Jeg skal ikke si så mye mer, enn at vi forsøke å utforme noe som var veldig annerledes enn hvordan vi jobber i en normalsituasjon.

Hva ville vi oppnå? Det var noen som mente at det måtte være liv og helse. Vi hadde flere runder der vi påpekte at det har vi smittevernloven til – den går langt og kan brukes til det. Men vi kan ikke bruke den for å få de normale samfunnshjulene i gang.

Vi hadde ganske detaljerte samtaler [med de parlamentariske lederne]. Jeg er opptatt av å holde på den fortroligheten vi har med Stortinget i slike saker. De parlamentariske lederne var aktive, og kom med innspill og forslag. Men, de har sin jobb å gjøre, mens jeg har min. Jeg har ikke behov for å beskrive hvordan de har snakket om dette i offentligheten. Jeg oppfattet at vi hadde en veldig god dialog, og vi ble enige om et godt resultat. De mente at de strammet til, men det er innstramninger vi lever veldig godt med. Vår målsetning var å få fullmakter som faktisk skulle brukes, ikke videst mulig fullmakter. Vi visste godt at dette var helt utenom alle vanlige måter å jobbe på. Sluttproduktet ble veldig bra.

Jeg møtte også i Stortingets koronakomite med ekspedisjonssjefen i Lovavdelingen. Der svarte vi på mange spørsmål, og hadde en åpen og god dialog. De innstramningene som kom var helt til å leve med.

Johansson: Har du noen refleksjoner rundt at det første lovforslaget ble satt til å ha en varighet til 31. desember 2021.

Mæland: Jeg skal ta ansvar for at det gikk fram, men det var ikke diskutert politisk. Vi hadde ikke noe bevissthet rundt det. Vi levde godt med en måned, og at den siden ble forlenget en måned. Jeg sa hele tiden veldig tydelig at vi ikke skulle ha koronaloven lenger enn vi må. Vi

skal ha normale funksjoner så langt vi kan, men vi må få tid til å lage de hjemlene vi trenger. Vi må også huske på at alle departementer var underlagt hjemmekontor, karanteneregler og isolasjon av enkelte medarbeidere. Vi hadde belastninger i hele apparatet. Vi måtte tenke gjennom hva vi faktisk hadde behov for, og det måtte vi gjøre så raskt vi kunne. Vi burde sett mer nøye på den datoen, men det var et arbeidsdokument. Sluttdatoen skulle være når vi ikke lenger hadde behov.

Johansson: Du vil ikke si mer om hvilke endringer som ble gjort i samspillet mellom dere og Stortinget?

Mæland: Vi fremmet et lovforslag som var diskutert nøye med de parlamentariske lederne. Vi var klar over, og hadde stor respekt for, at de ville jobbe videre med dette. Jeg var mye i kontakt med saksordfører Jonas Gahr Støre, etter at lovforslaget hadde vært hos Kongen i statsråd. Jeg opplevde at det var en god dialog før og en god dialog etterpå. Det var også bra at Stortinget også la sin tydelige hånd på verket.

Johansson: Var du informert om at Stortinget sendte det ut til en del enkeltpersoner for å få kommentarer?

Mæland: Ja, det var jeg.

Johansson: Var det da slik at det samlede resultatet ble bedre?

Mæland: Jeg mener det var bra at de sendte det ut på den høringen. På alle punkt lever vi godt med det forslaget som kom. Jeg levde godt med at vi måtte til Stortinget for å få det fornyet. Vi ønsket en generell koronalo for å kunne gjøre endringer, men det ble en lov avgrenset til en 60-talls lover. Uroen var da: Hvis vi kommer på noe i morgen, hva da? Da var Stortinget innstilt på at de ville møtes og jobbe veldig raskt. Vi fikk en trygghet i løpet av disse dagene som var ny, både for Stortinget og for oss. Den gikk ut på at vi skulle jobbe raskt, holde hjulene i gang og at så mye som mulig skulle behandles ordinært – det var vi opptatt av både i regjering og på Stortinget. Det var godt samarbeid.

Aas-Hansen: Konkret om koronaloen: Skjedde det noen endringer da lovforslaget lå i politisk ledelse eller i regjeringen i forhold til SMK?

Mæland: Det skjedde endringer da forslaget lå til politisk behandling etter mine samtaler med de parlamentariske lederne. Det skjedde ingen endringer i regjeringen da vi hadde det i statsråd.

Aas-Hansen: Det skjedde ingen endringer i det som kom fra Lovavdelingen til dere?

Mæland: Vi fikk et forslag fra Lovavdelingen som vi jobbet videre med sammen med de parlamentariske lederne og Lovavdelingen; ekspedisjonssjefen i Lovavdelingen var med på møtet i Stortingets koronakomite. Hele avdelingen var tett på, for å sørge for at det vi gjorde var innenfor. Vi jobbet side om side med Lovavdelingen og de politiske partene, og vi gjorde fortløpende endringer disse dagene. Det fulgte mine samtaler med partene i arbeidslivet, som var opptatt av at vi skulle følge ordinære måter å jobbe på så langt vi kunne. Vi gjorde en rekke endringer basert på de innspillene vi fikk, i et samarbeid mellom politisk og Lovavdelingen fram til vi avga forslaget i statsråd.

Aas-Hansen: Generelt om lov- og forskriftsarbeid under pandemien: Rettssikkerhet og trygghet. Hvordan har rettssikkerheten vært ivaretatt gjennom pandemien?

Mæland: Vi har vært veldig opptatt av rettssikkerheten – både som sektordepartement og som lederdepartement. Det har vært et tett samarbeid, spesielt mellom Lovavdelingen og

Helserettsavdelingen. Vi har hjulpet alle departementer som har hatt saker med regelverksarbeid. Det har vært vårt ansvar å påse at vi har hatt hjemmel til det vi har gjort.

Det har også vært uenighet mellom Lovavdelingen og Helserettsavdelingen på noen områder, f.eks. om det var hjemmel eller ikke. Vi har engasjert oss for å sikre det var avklart fra vår side når SMK, RCU og R-konferansene fikk sakene. Jeg oppfatter at det har vært et stort arbeid på denne fronten i departementet gjennom pandemien.

Heggenes: Det er ikke bare Lovavdelingen som har vært engasjert. Innvandringsavdelingen for bortvisningsregelverk, Politiavdelingen for politiets hjemler med hensyn til smittevern og Utlendingsavdelingen. Mange avdelinger i JD har hatt stor oppmerksomhet på dette. Vi ønsker å holde på ansvaret vi har for rettssikkerheten, herunder at vi i hvert fall prøver å ha en liten høring og at vi er sikre på hjemmelsgrunnlaget.

Aas-Hansen: Hva har det vært uenighet om mellom dere og Helserettsavdelingen? Hvordan har uenigheten blitt håndtert?

Mæland: Ekspedisjonssjefen i Lovavdelingen ville kunne svart bedre enn meg på spørsmålene som angår det faglige. Jeg oppfatter at det har vært en del faglig uenighet om man har hjemmel, hvor langt smittevernloven går og om man burde ha en bedre hjemmel. Det har ikke vært mye, men på noen områder har det vært uenighet.

Heggenes: Det går på forholdsmessighetskravet i smittevernloven. Vi har ikke vært uenige i de faglige vurderingene, men vi har etterspurt at de foretar vurderingene. Vi har alltid hatt stor tiltro til HODs vurderinger av det smittevernfaglige. Vi har stilt spørsmål ved om de har vurdert nødvendigheten og forholdsmessigheten. Det har nok vært noen ganger at vi har tenkt at de vurderingene er for enkle, eller at vi ikke synes de har begrunnet det godt nok. Da har vi stilt spørsmål ved om det er hjemmel etter dagens smittevernlov, om det burde være endringer og hvilken bestemmelse i smittevernloven som er den aktuelle. Det kan for eksempel være at det burde tas etter § 7-12, som forutsetter at man må ta det til Stortinget.

Aas-Hansen: Hva skjer når dere påpeker det?

Mæland: Da skjer en av to ting: Enten blir vi enige, da framgår det av et R-notat. Om vi er uenige, framgår det av våre merknader. Da drøfter regjeringen seg fram til en konklusjon.

Heggenes: Dette er ikke noe annet enn hva som er JDs rolle i alle andre sammenhenger utenom denne krisen. Vi er alltid det departementet som stiller disse spørsmålene.

Mæland: Det har vært veldig viktig. Et av de største dilemmaene har vært hvor langt vi skal gå. Vi får noen helseråd – om vi bare hadde forholdt oss til disse, hadde vi ikke trengt noen regjering. Da kunne bare helse ha besluttet. Nettopp fordi det går så langt og angår så mange, har det med forholdsmessighet og nødvendighet, og det å være sikker på at det vi gjør er lovlig og riktig, vært veldig viktig. Vi får noen søksmål, f.eks. fra hytteiere i Sverige. Det er klart at det vi gjør overfor folk oppleves inngripende. Vi avveier derfor hva som skal være råd og anbefalinger og hva som skal være forskrift.

Heggenes: Vi som er i embetsverket i JD er snare til å gå til politisk ledelse med de utfordringene vi ser av den typen problemstillinger. Vi får lov til å være veldig faglige.

Aas-Hansen: I underveisevalueringen står det på s. 12 at Lovavdelingen peker på at flere departement har et visst forbedringspotensial hva gjelder regelteknisk kompetanse og forståelse av behovet for et tilstrekkelig hjemmelsgrunnlag. Hva menes med det?

Mæland: Det betyr at det er forbedringspotensial. I en situasjon der mange er på hjemmekontor og i karantene, og det en stor arbeidsbelastning i departementene som håndterer denne krisen, er det utfordrende. At våre ansatte er under et voldsomt press over lengre tid, er kanskje en av mine største bekymringer. De skal både gjøre denne jobben og sin vanlige jobb.

Heggenes: Lovavdelingen og JD gjør alltid dette arbeidet. Vi ville svart akkurat det samme uavhengig av denne krisen. Vi mener at det er behov for å styrke det juridiske håndverket i flere departementer, og det kommer vi helt sikkert alltid til å mene. Spesielt det å sikre at vi har tilstrekkelig hjemmel når vi gir forskrifter, er noe av det vi oftest påpeker. Strekker dere ikke nå forskriften litt langt i forhold til lovhjemmelen? Det er vanlig påpekning fra vår side.

Aas-Hansen: To konkrete lovarbeider. Det ene er portforbudet og det andre er karantenehotell. Hvorfor havnet det hos JD?

Mæland: For å begynne med karantenehotell: Situasjonen var at vi får råd fra helsemyndighetene, og da er vi opptatt av å agere raskt. Vi så at folk ikke holdt seg til karantenereglene; det var for mange avvik. Vi var også bekymret for importsmitte. Vi lagde et grovmasket system som var veldig inngripende, der alle måtte på hotell, med unntak av de som eide bolig. Det har vært kritisert.

Vi skulle håndtere det fort, og samtidig sørge for minst mulig smittespredning. Det skulle håndteres av unge politifolk, tollere og sivilforsvar på grensa. De skulle kunne håndtere regelverket overfor reisende som alltid vil mene, klage og dokumentere. Vi var opptatt av et enkelt system som kunne implementeres med en gang. Så sa vi at vi skulle finmaske det, og det gjorde vi fortløpende. Noen synes det gikk sent, for eksempel ektefeller som ønsket å ta karantene sammen. Men smittevern faglig er det ikke frivillig å la seg smitte, og det var det flere som glemt. De ville bare være sammen med kjæresten eller ektefellen. Vi måtte bruke litt tid med HOD til å vurdere disse spørsmålene. Det ble raskt iverksatt at alle skulle på hotell som hovedregel.

Da vi fikk regelverket oppfattet jeg at karanteneregelen ligger hos HOD, mens vi fikk ansvaret for å sette i gang driften av karantenehotell. Det var nok for å avlaste helse litt. Jeg snakket med statsministeren tidligere den morgenen. Hun sa at vi fikk ansvaret og måtte gå i gang raskt. Dere har DSB, Sivilforsvaret, Lovavdelingen og god kontakt med kommunene. Det var en hensiktsmessighet. HOD var veldig belastet, det var mange hos oss også, men vi hadde grunnlag for å gjøre jobben. Jeg oppfattet det som et spørsmål om hensiktsmessighet.

Portforbud: Litt av det samme. Der oppfattet jeg at dersom vi skulle gå til Stortinget med en lovhjemmel, så vil HOD gjøre det – siden det konstitusjonelt ligger under smittevernloven. Vi tok ansvar for å utforme regelverket og sende det ut på høring. Det er fordi vi har lovkompetanse på det. Vi hadde gjort litt jobb på det tidligere, og har hatt ansvaret for en øvelse på portforbud som regjeringen har avholdt. Vi ledet arbeidet og lagde grunnlagsmateriale for R-konferansen til den øvelsen. Det handler dels om kunnskapen og kompetansen til å kunne gjennomføre det. Nå får vi inn høringen, så skal vi bearbeide den og se hva vi gjør videre. Vi har ikke besluttet å gjøre noe med det, og håper det ikke blir en aktuell problemstilling. Det var hensiktsmessig at vi sendte det ut.

Heggenes: Her er det viktig å presisere at det høringsnotatet er lagd fullt og helt i samarbeid med HOD. Det er ikke lagd av JD alene. Jeg har sett mange utkast underveis med innspill som har gått i begge retninger og fram og tilbake mellom de to avdelingene som har jobbet med dette hos oss. Dette er ikke lagd alene av JD.

Aas-Hansen: Høringer er også omtalt som et læringspunkt i evalueringer. Hvilke vurderinger har dere rundt høringsinstituttet; det å ha høringer, droppe høringer, korte eller lange?

Heggenes: Det vil framgå av veilederen vi utarbeidet til koronaloven at vi har oppfordret til høringer, om enn korte høringer. Vi har sett at selv en kort høring er bedre enn ingen høring. Samfunnet har respondert greit på korte frister. Vi har sett at det kan være hensiktsmessig å ha et innspillsmøte også, hvis man ikke rekker høring. Ved at man innkaller til et møte med de mest berørte. Vår erfaring er at det er nyttig. JD har nok terpet mye på departementene at de må ha minst seks ukers høring. Vi har sagt at selv når man ikke rekker det, er det bedre å ha noe enn ingenting.

Mæland: Politisk er mitt utgangspunkt at vi skal legge oss så langt opp mot ordinær saksbehandling som mulig. Det skal alltid kunne begrunnes hvis man må gjøre unntak. I denne situasjonen har det vært helt nødvendig. Men selv et døgn er mye bedre enn ingenting. Vi bør behandle saker så normalt som mulig. Det vil gagne enhver forskrifts- og lovendring.

Aas-Hansen: Læringspunkter knyttet til utvikling av lov og forskrift under en krise. Hva sitter dere igjen med av læringspunkter?

Mæland: Det har vært mye debatt om koronaloven. Vi hadde hatt en NOU på høring, men som var av en annen karakter. Det var bra at vi hadde det som grunnlag. Portforbud er et eksempel på noe vi tror vi ikke har behov for eller at blir aktuelt. Men for å være føre-var gjør vi en juridisk jobb i forkant og har en høring, i tilfelle det skulle bli aktuelt. Vi vet at et virus kan endre seg, og at vi har sett at andre land har innført portforbud. Det er likevel ikke helt sammenlignbart med Norge. Men det er et eksempel på at vi har lært oss å være føre-var, og at vi heller tar en lov for mye på høring. Selv om det skaper debatt, det er ubehagelig og ikke noe politisk gøy å stå i. I en krise bør mest mulig lovgrunnlag være på plass. Samtidig tror jeg ikke det vil være mulig, siden enhver krise er ganske forskjellig. Vi kan ikke drive masse regelverksarbeid basert på «if's and but's». Vi har mer enn nok å gjøre. Vi har hatt endringer i politiloven, utlendingsloven og straffeloven – en enorm produksjon i tillegg til koronaregelverkutvikling. Det er klart at å være så godt forberedt som mulig også betyr å ha hjemmelsgrunnlag til det man har behov for å gjøre.

Heggenes: Jeg er veldig enig med statsråden i dette. Det er en spesiell krise, siden den varer så lenge. Vi har vært nødt til å foreta noen akuttiltak, men etterpå har vi fått tid til å gjøre litt mer permanente vurderinger. De senere lovforslagene som følger ordinær prosedyre er eksempler på det, for det er jo det vi ønsker. Samtidig må jeg si at vi fortsatt står midt i håndteringen av krisen. Dette er læringspunkter som vi kommer til å se veldig nøye på i JD når denne krisen er ferdig. Vi trenger litt tid til å fordøye.

TEMA 6: JD som lederdepartement

Kvinnslund: Kan du si kort hva som er de viktigste elementene i det å være et lederdepartement?

Mæland: Det aller viktigste er å sørge for at de 14 samfunnskritiske funksjonene faktisk er i grønt. Det har de vært, med unntak av styring og kriseledelse som var i gult en periode. Det skyldtes to forhold: Det ene var bl.a. at mange i ledelsen i helse var i karantene. Det andre skyldtes mangel på smittevernutstyr o.l. At vi har holdt funksjonene i grønt har vært avgjørende. Jeg mener at vår rolle med å koordinere og samordne, og å skape en totalvurdering av situasjonen, er helt avgjørende for at SMK, regjering eller RCU skal kunne ta så kunnskapsbaserte og gode avgjørelser som mulig. For det tredje mener jeg at informasjonsutveksling internt og eksternt er viktig. Det har vært et enormt behov for informasjon som vi må håndtere sammen. Det er de tre punktene.

Heggenes: Hva som ligger i lederrollen følger av samfunnssikkerhetsinstruksen. Vi har fulgt opp det. Det som er avgjørende er å få det til å fungere, ikke hva som er oppgavene. Det vet vi godt. Det som er vesentlig er å sørge for overblikk. Det gjøres gjennom situasjonsoppdateringer og konsekvensanalyser, og at disse blir strømlinjeformet og peker ut de områdene der vi mener det må jobbes bedre.

Kvinnsland: To spørsmål til dette: For det første, er det behov for endringer i ordningen slik dere ser det nå med utgangspunkt i samfunnssikkerhetsinstruksen?

Mæland: Jeg vil være ydmyk for det, men jeg klarer ikke å se det nå. Jeg er glad vi har en oppskrift å følge. Krisen er, som departementsråden sier, annerledes fordi den varer så lenge. Spørsmålet er om det er forskjell på kriser og ledelse, men jeg klarer ikke peke på det nå.

Kvinnsland: Det andre spørsmålet er i hvilken grad ble det utarbeidet overordnede situasjonsanalyser og tiltak på strategisk nivå, som ble beskrevet i samfunnssikkerhetsinstruksen. Hvis disse ble utarbeidet, ble de benyttet som beslutningsgrunnlag når regjeringen behandlet spørsmål om smitteverntiltak?

Heggenes: Vi hadde en del i regjering hvor vi oppsummerte det som ble innhentet. I tillegg har vi hatt egne grupper, blant annet for økonomi, som dere kjenner godt til. Disse gruppene gjorde egne vurderinger, og andre departement har hatt arbeidsgrupper som har arbeidet frem beslutningsgrunnlag. Det er ikke alt som er lagd av oss, men det er det heller ikke meningen at et lederdepartement skal gjøre. Vi skal se at det skjer, og det har vi prøvd å ivareta på best mulig måte med utgangspunkt i de 14 kritiske samfunnsfunksjonene og rapporteringen på dem. Der har vi forsøkt å holde orden på hvordan områdene ser ut.

Kvinnsland: Har dere den analysekapasiteten dere skal ha til å foreta disse vurderingene? Fungerer kommunikasjonen rundt grunnlaget?

Mæland: Det var veldig mye informasjon. Vi har forsøkt å sammenstille det på en god måte. Om det kan gjøres bedre, det vet jeg ikke.

Heggenes: Vi skulle alle ønske vi visste mer om hva tiltakene innebar og konsekvensene.

Mæland: Tiltaksbyrden totalt sett for folk. Denne uken er for eksempel mange sinte for at skjenkeforbudet ikke er opphevet. Det forstår jeg godt, men vår vurdering var at vi må prioritere. Vi har hatt tydelige prioriteringer hele tiden: Det har vært barn og unge, arbeidsliv, holde hjulene i gang og så andre ting. Dette har vi vært nøye med å minne på, når ulike grupper som idretten og kulturlivet har presset på. Vi har vært tydelige på at det viktigste skal prioriteres først. Det er vanskelig å vite når vi står i en situasjon der vi har sett økende smitte noen uker. Det blir en litt uoversiktlig situasjon med et mutert virus og sprikende råd fra helsemyndighetene.

Kunne analyser ha gitt et bedre grunnlag? Det tror jeg ikke. Vi må gjøre en totalvurdering. Barn og unge er det aller viktigste, arbeidsplasser i servering og skjenkevirksomheter er selvsagt viktig, men det må komme i andre rekke. Vi er bekymret for at totaliteten, om vi slipper opp for mye. Det må vi ta ansvar for. Jeg er ikke sikker på om vi kunne innhentet så mange flere analyser.

Kvinnsland: I mange sammenhenger er kvaliteten på det analytiske arbeidet helt kritisk. Det sentrale spørsmålet er om man har kapasitet på de riktige stedene. Vi kommer tilbake til DSB - utnytter man det potensialet de rår over? Det er kritisk at politisk ledelse får vite det man trenger.

Mæland: For å si det på en annen måte - jeg ser ikke at vi i våre debatter i regjeringen og RCU har manglet informasjon. Det [som har vært utfordrende] er de vanskelige dilemmaene.

Kvinnsland: Var det aktuelt for JD å overta som lederdepartement før 13. mars?

Mæland: Nei. I så fall tror jeg vi må ha snakket om timer. Det var først da beslutningen om å stenge ned Norge ble tatt, at dette vedrørte alle. Fram til da var det en helsesituasjon, der sektordepartementet skulle lede. Man kunne tenkt seg at vi kunne blitt involvert noen timer før. Det var veldig riktig at vi ble pekt på den 13. mars.

Aas-Hansen: Opplever du at det var i tråd med instruksene.

Mæland: Ja.

TEMA 7: Liste over virksomheter med kritisk samfunnsfunksjon og nøkkelpersonell som kan få tilbud om plass i barnehage og barneskole til sine barn

Aas-Hansen: Du har vært inne på lista over virksomheter med kritiske samfunnsfunksjoner og nøkkelpersonell. Hva var bakgrunnen for å opprette den lista?

Heggenes: Vi måtte ha et system for å avklare hvem som skulle få lov til å fremdeles sende barna i barnehage og skole.

Mæland: Den kjenner jeg godt. Det var helt nødvendig, og en av grunnene til at vi ikke stengte skoler og barnehager før vi gjorde. Vi måtte ha noen virksomheter åpne, f.eks. politi, brann og helsevesen. De menneskene må ha et sted å gjøre av barna sine. Jeg kjenner det godt fra kommunen. Vi måtte ha varetilførsel, vann og strøm. De grunnleggende funksjonene må være på plass, og da må noen jobbe – selv i kriser. [Det ble gjort slik at] sektordepartementene skulle jobbe fram listene, og så skulle vi sammenstille.

Aas-Hansen: Hvem besluttet at det skulle opprettes en slik liste?

Mæland: Det oppfatter jeg at var i tråd med instruksene. Vi har 14 kritiske samfunnsfunksjoner, og de må fungere i denne situasjonen. I tillegg er det en del andre forhold må ligge på plass for at de skal fungere.

Heggenes: Jeg tror det var en RCU-konklusjon om at vi skulle sørge for at samfunnskritisk personell kunne gå på jobb. Dette har jeg ikke sjekket. Vi fikk oppdraget med å sørge for et system som sikret at samfunnskritisk personell kunne gå på jobb. Da foreslo vi to ting overfor vår politiske ledelse: Det ene var å sikre arbeidet med kontinuitetsplanlegging i alle sektorer. Det andre var at vi tok utgangspunkt i listen over de 14 samfunnskritiske, og så fikk departementene bearbeide den for sin sektor. Vi fikk innspillene, gjorde noen justeringer og fikk forankret listen.

Aas-Hansen: Ble det da utarbeidet noen felles kriterier eller en terskel for å utpeke de tilleggsfunksjonene, virksomhetene eller personellet?

Heggenes: Det ble sendt som et oppdrag fra oss til departementene, med listen vedlagt. De ble bedt om å se hen til hva som betyr noe i akkurat denne krisesituasjonen, slik at personell som det kanskje ellers ikke hadde vært naturlig å ha med på en slik liste ble fanget opp. Det kunne f.eks. være renholdspersonale og andre funksjoner, som kanskje ikke er like nødvendige i en sikkerhetspolitisk krise. Den listen er egentlig utarbeidet av andre grunner.

Vi hadde også fått en del innspill til politisk ledelse gjennom næringslivet, både til vår politiske ledelse og til Næringsdepartementet. De hadde en god del innspill om hva de synes

var vesentlig at kom inn. Jeg tror mange departementer hadde fått slike innspill. Også når det gjaldt presse og lignende. Vi prøvde å ikke ha en for høy terskel til hva som kom med på lista. Men vi spurte om de var helt sikre, slik at lista ikke ble misbrukt og at vi ikke fikk inn flere enn det var behov for.

Aas-Hansen: Når dere fikk det inn igjen fra fagdepartementet, tok dere da en selvstendig vurdering av det?

Heggenes: Ja, sammen med DSB:

Mæland: Vi la stor vekt på hva sektordepartementet mente.

Aas-Hansen: Hvem bestemte til slutt?

Mæland: Vi bestemte til slutt.

Aas-Hansen: DSB – hva var deres rolle i denne lista?

Heggenes: Vi brukte dem som organ til å samle inn fra de andre departementene. De koordinerte dette sammen med samfunnssikkerhetsavdelingen hos oss, som har ansvaret for DSB til vanlig. De kjente listen veldig godt fra før og hadde god kompetanse på dette. De hadde også dialog med fylkesmennene hadde møter med flere sektorer og kommunene.

Mæland: Kommunene lager også disse listene.

Aas-Hansen: Det kom også inn noen senere. Har dere sett noen som ikke burde være der – eller noen som burde vært der?

Mæland: Jeg har ikke sett noen som burde vært der og som ikke var der. Jeg har heller ikke fått tilbakemelding om dette – med unntak av fra journalister, men det overlot jeg til kommunene å håndtere. Den vurderingen ville vi gjort der og da. Noen synes listen ble litt lang. På den annen side tror jeg at bruken av skole og barnehage var ganske begrenset der ute. Jeg undersøkte underveis at man hadde kapasitet til å holde åpent, bl.a. med fylkesmennene og Bergen kommune. Jeg oppfordret ikke til noe overforbruk av skoler og barnehager.

Heggenes: Hvis jeg ikke husker feil, så strammet vi vel litt til.

Heggenes: Først utvidet vi antall grupper, men så strammet vi til i den forstand at hvis foreldrene bodde sammen, så måtte en av dem ha en samfunnskritisk funksjon. Jeg kan fremskaffe dokumentasjon.

Aas-Hansen: Ble lista benyttet til noe annet, enn at barnehager og skoler måtte holde åpent for barn av foreldre tilhørende disse gruppene?

Heggenes: Vi brukte det samme tilsvarende systemet, uten at det var brutt ned på yrkesgrupper, i rapporteringen på de kritiske samfunnsfunksjonene. Listen over personell som sådan er veldig tilpasset denne krisen. Hvis vi får en annen krise med behov for avgjørelser rundt personell, og også med hensyn til vaksineprioritering, så måtte vi sett på listen på nytt.

Aas-Hansen: Så det gjelder hvem som skal kunne ha sine barn i barnehage og så hva det skal rapporteres på?

Heggenes: Ja, det er de 14 punktene.

Aas-Hansen: Har det hatt noen betydning for utforming av smitteverntiltak eller andre forhold? Nei? Det er de tingene.

Begge: bekrefter

Aas-Hansen: Hvordan vurderer dere omfanget og frekvensen av rapporteringen på DSBs liste? Har det vært nødvendig å rapportere slik som det har vært gjort?

Mæland: Det var nødvendig for oss å vite at vi hadde kontroll på grunnleggende samfunnsfunksjoner. Det har også vært viktig for andre statsråder. De synes det har vært nyttig i sitt arbeid. Ble omfanget for stort? Kanskje.

Heggenes: Vi har oppsummert i underveisevalueringen at vi kunne tatt det ned noe raskere enn vi gjorde. I begynnelsen er jeg helt sikker på at det var nødvendig med den hyppigheten. Vi har vektlagt det utover høsten og inn mot julen. Vi har vært raskere til å nedjustere. Vi har hatt flere forespørsler ute om hva de som bruker det tenker. Vi har tatt lærdom av det underveis.

Aas-Hansen: Hvordan har dere fulgt opp det som ikke har vært grønt?

Heggenes: Sentral kriseledelse var gult i en liten periode. Det var en bekymring, men det løste seg raskt. Det hadde vi oppmerksomhet på, og det hadde også de som var berørt av det. Det hadde selvfølgelig med karanteneringen av en del helt sentrale personer i helseledelsen. En annen kategori som er i gult ennå er helse og omsorg. Det har vi jevnlig satt på dagsorden i Kriserådet. I tillegg har statsråden tatt det opp med de statsrådene som har vært ansvarlige for områdene. Det har vært knyttet til helse- og omsorgstjenesten som sådan, etatene som er ansvarlige for beredskapslagrene for smittevernutstyr, og det har vært NAV og barnevern. Disse har vært blant de tre hovedgruppene.

Mæland: Det har vært mye fokus på sårbare barn og unge. Vi har alle vært bekymret for og veldig opptatt av dem. Som lederdepartement følte vi et ansvar. Da vi fikk oppdraget fredag 13. mars. Jeg snakket med BFD en av de første dagene etter 13.3. Det handlet for det første om familievernkontorene, som vi fikk høre at var stengt ned. Vi snakket om viktigheten av at de ble åpnet opp. For det andre gjaldt det Bufetats virksomhet, og for det tredje ba jeg om å få ringe direkte til Barneombudet. Det siste var for å høre om hun hadde noen generelle råd til oss som regjering. Det hadde hun, bl.a. knyttet til at vi modernisere vår måte å nå fram til barn og unge. Det diskuterte jeg med Ropstad etterpå.

For det fjerde jeg tok det opp i møte med fylkesmennene. Det gjorde jeg så fort jeg kunne, for å sørge for at de tok det opp med kommune. De skulle ha planer for barneverntjenestene og de sårbare familiene, vite om sårbare familier og gjøre en jobb overfor de sårbare familiene. Jeg tok også en sjekk overfor den kommunen jeg kjenner best, om hvordan de jobber praktisk. Det var for å forstå hvordan de fulgte opp familiene. Det dannet grunnlag for at jeg kunne ha en bedre samtale med fylkesmennene. For det femte, og det mener jeg var viktig, hadde vi dette på dagsorden i pressekonferansen. Vi ba folk om å være oppmerksomme, at de skulle se litt etter naboen osv. Det følte jeg et veldig stort ansvar for, sammen med Ropstad. For det sjette hadde jeg dette på dagsorden i mine møter med Politidirektoratet, og etter hvert også i politidistriktene og barnehusene. Det var også en problemstilling med lokale koronatiltak, altså man ikke fikk beveget seg over kommunegrensene. Det var helt uakseptabelt. Det førte bl.a. til at man ikke fikk tatt avhør enkelte steder. Det fulgte vi opp på flere områder, fordi det var så viktig.

TEMA 8: Kriminalomsorg

Aas-Hansen: Dette med hjemmelsproblematikk. Innsatte som ikke kunne få besøk og som måtte isoleres. Hvordan vurderer dere hjemmelen for besøksnekt og isolasjon/utelukkelse for innsatte?

Mæland: Vi fikk på plass midlertidige regler i henhold til koronaloven. Senere har vi vært i Stortinget og fått behandlet dette. Det er også dilemmaer knyttet til det. Vi kombinerte besøksnekt med å dele ut 800 iPader, for at de innsatte kunne ha kontakt med familie. Mange av de innsatte jeg har snakket med sier at det var veldig bra, og de gjerne beholde den [formen for] kontakt med familie og barn.

Hjemmelsgrunnlaget sorterte vi ut. Når det gjelder dette med nødvendighet, var vi oppmerksomme på at det var inngripende. Vi hadde grundige runder med Kriminalomsorgsdirektoratet på de reglene. Vi lagde også flere andre regler knyttet til dette.

Heggenes: Det var god dialog mellom Kriminalomsorgen og helsemyndighetene om hvordan dette kunne praktiseres i fengslene. Det er en utsatt gruppe, det er vanskelige forhold og ikke alle fengsler er like moderne og tilrettelagte. Det er krevende å ha noen i isolasjon på grunn av smitte, noe som hadde vært belastende for både de innsatte og de ansatte. Heldigvis har vi hatt lav smitte i fengslene.

Aas-Hansen: Tok departementet del i dialogen mellom KDI og helsemyndighetene?

Mæland: Jeg tror at Avdeling for kriminalitetsforebygging (AKF) var tett på KDI og med helse for å danne grunnlaget for hva vi fikk opp. Vi fikk også opp forslag som vi ikke gikk videre med, f.eks. hvem som kunne prøveløslates. Det ble gjort politiske vurderinger av dette.

Aas-Hansen: Så til dette med isolasjon/karantene/utelukkelse. Det at innsatte kom inn i lukkede fengsler, ble holdt på cella og ikke hadde felleskap. Hvordan vurderer du at man har brukt det som et smitteverntiltak?

Mæland: Det har vi brukt ellers i samfunnet også. Noen har måttet vært isolert fordi de har symptomer, fordi man måtte ta tester og vente på svar. Det samme er det med besøk, og det er en del innsatte har spurt om de kan få strafferabatt fordi de har hatt det tøft under soning. Da har jeg sagt nei. Eldre har vært ensomme, folk har dødd alene og folk har mistet jobben. Dette har vært en stor belastning for veldig mange grupper, også for innsatte og ansatte. Det skal ikke brukes i større grad enn det som er helt nødvendig og som kan forsvares ut fra smittevern hensyn. Det har vi vært tydelige på overfor KDI. Man skal gjøre dette så normalt som mulig. Men det er klart at om man får inn folk som skal i karantene, så må det gjøres. Vi har fengsler som er over 200 år gamle, hvor det ikke er lett å håndtere dette.

Aas-Hansen: Vi har oppfattet at det var en standardregel om at du skal i 14-dagers karantene når du innsettes uavhengig av om du har symptomer eller ikke.

Mæland: Det tror jeg er riktig. I de første månedene var det nok en regel om at du måtte i karantene om du kom utenfra, for å være sikker på at du ikke var syk. Det var tilsvarende som om du kom fra utlandet.

Aas-Hansen: Hvordan vurderer dere hjemmelen? Det er kritisert fra både Sivilombudsmannen og Nasjonal institusjon for menneskerettigheter (NIM). Mener justisministeren at det forelå hjemmel for dette?

Mæland: Jeg mener det forelå hjemmel for det, siden vi gjorde det. Vi hadde ikke gjort det ellers. Man kan sikkert diskutere det. Vi har som sagt bearbeidet reglene, og fått på plass

mer permanente regler som skal gjelde fram til juni neste år. Disse er behandlet av Stortinget.

Aas-Hansen: Vet dere hva som er hjemmelen? Det er ikke så farlig..

Mæland: Nei, faktisk så gjør jeg ikke det. Jeg stoler på departementet mitt. Hvis det er gjort feil, er det selvsagt alvorlig og uansett mitt ansvar.

Aas-Hansen: Rehabilitering: Hvordan opplever du det under denne pandemien?

Mæland: På samme måte som i resten av samfunnet, har det vært mindre aktivitet på en del områder enn vanlig. Det har vært mindre skolegang og mindre læring. Det er en konsekvens av sånn alle har hatt det. Rehabilitering blir vanskelig fordi normale aktiviteter blir tatt ned. Først var mye tatt bort, men siden litt mindre. Jeg har etter hvert reist til alle deler av landet og besøkt både kriminalomsorg, domstoler og politiet. Aktiviteten tar seg opp så langt det er forsvarlig.

Aas-Hansen: Tror du situasjonen i fengslene kan ha betydning for tilbakefall, altså for ny kriminalitet? Slik det har vært i fengslene under pandemien?

Mæland: Det er vanskelig for meg å synse om det, for det ville være synsing. Alle er berørt av dette. Vi får koronagenerasjonen. Alle de som ikke har kunnet treffe venner eller vært ute, sårbare barn som har vært hjemme eller eldre som har vært for mye ensomme på sykehjem. Også for innsatte kan dette ha betydning. Jeg opplever at det er en stor forståelse for at det har vært en helt spesiell situasjon. Alle har gjort så godt de kunne, det har også innsatte gjort. Vi har egentlig fått veldig få henvendelser fra familie og nærstående som er fortvilte. Men det er vanskelig for meg å overskue konsekvensene. Mange vil nok oppleve at dette har vært en spesiell tid og at det vil få konsekvenser.

Aas-Hansen: Har dere en plan for nedbygging av soningskøen?

Mæland: Det har vi. Vi var nede i omtrent 600 da jeg tiltrådte. Siden gikk det mye verre. Vi var oppe i 1200-1300 på et tidspunkt på grunn av Koronasituasjonen. Vi har hatt flere møter med KDI som har en plan for å få ned soningskøen. Nå er køen nede i 800, slik at den er tatt godt ned gjennom høsten. Her må vi bare jobbe langsiktig. Vi kunne ikke dublere celler og vi må fortsatt tenke smittevern for de innsatte og de ansatte.

Heggenes: Vi har økt bruken av fotlenke.

Mæland: Det har vi. Det er flere nå som er på elektronisk kontroll.

Aas-Hansen: Det kjenner vi til, men hva er tidsperspektivet framover for å komme tilbake til normalen?

Mæland: Det tør jeg ikke si, men vi jobber godt med det. Vi bruker høyrisiko. I Agder har vi åpnet to flotte nye fengsler som vi bruker til lavriskoinnsatte. Det handler om at det skal gå så kort tid som mulig. Gjennomsnittlig ventetid for å komme inn til soning er nå 60 dager. Jeg mener vi har kontroll på situasjonen, men vi må ytterligere ned.

Aas-Hansen: Er det mulig å gjennomføre straffegjennomføring slik det forutsettes under en pandemi?

Mæland: Ikke som i normalsituasjonen. Det vet vi, at vi skal ha avstand på fellesrom, færre sosiale kontakter. Ingen av oss har kunnet ha hatt besøk i det siste.

Aas-Hansen: Er det bygningsmassen som bidrar til dette?

Mæland: Det er smitteverntiltakene som vi alle er underlagt, som gjør det utfordrende.

TEMA 9: Kontroll (testing og karantene) med grensene

Aas-Hansen: Hvordan har kontrollen med grensene gått, når vi plutselig ikke lenger har en Schengen-yttergrense?

Heggenes: Det har gått i ulike faser, statsråd.

Mæland: Det har vært en stor aktivitet blant alle de som er underlagt dette. Rent faglig har vi hatt tett kontakt med politiet. De har hatt tett kontakt med toll. Vi har fått bistand fra Heimevernet, og dels også fra Siviltforsvaret. Vi har hatt mye folk som jobber med dette. Akkurat nå jobber det 370 politifolk og 100 Heimevern-soldater langs landegrensen. Når det gjelder sjø- og fly, har vi kontroll ved ankomst. Toll er også tilstede. Det har vært håndtert. Vi fikk 400 ekstra mannskaper i mai. De skulle hjelpe oss med å følge opp pandemien når det gjelder grensekontroll, men også brudd på karantene, isolasjon og saker knyttet til pandemi generelt. Politiet har hele tiden meldt at de har ressurser til å håndtere denne situasjonen. Vi hadde i begynnelsen veldig strenge restriksjoner for hvem som kunne komme til Norge, antakelig blant de strengeste. Vi hadde strenge bortvisningsregler, men samtidig opplever jeg at det var stor forståelse for det. Jeg vil si at vi var opptatt av å åpne sakte, kontrollert og sammen. På et tidspunkt i sommer var det veldig stor utålmodighet blant enkelte grupper. Vi var veldig strenge og noen vil si vi brukte for lang tid, mens andre vil si vi åpnet for mye. Vi fulgte en plan der vi forsøkte å ta ting i riktig rekkefølge. Dere har listen over endringer, og det har vært enorme endringer. Rett og slett fordi vi har ønsket å ha så god kontroll som mulig.

Aas-Hansen: Har testkapasiteten påvirket hvordan reglene har vært utformet?

Mæland: Nei. Ikke annet enn fra 2. januar i år. Det var ikke anbefalt testing ved grensen fra helsemyndighetene før 29. desember. 2. januar innførte vi det med en 24-timers frist som utelukkende var begrunnet i testkapasitet, fordi det tok tid å bygge opp. Helsemyndighetene har vært bekymret for å flytte kommunenes ordinære testkapasitet til grensen, og forrykke balansen. Det har vært brukt tid på det, men det har vært gjort en enorm innsats fra helsemyndigheter og kommuner for å få dette på plass. Vi har nå 32 grenseoverganger som er bemannet med testkapasitet. På de minste er det kapasitet bare noen timer om dagen, men vi jobber med å øke kapasiteten. Innreiserestriksjoner og bortvisningsforskrifter har ikke hatt noe med testkapasitet å gjøre. Det har utelukkende vært å holde kontroll på hvem vi får inn, hvordan de kommer inn, hvordan karantene følges opp, og i det hele tatt å ha en så god oversikt som mulig.

Heggenes: Og fullt og helt basert på de smittevernfaglige vurderingene.

Mæland: Ja. Vi har også fått kritikk fra andre land for at vi har hatt det så strengt. Vi har ment det var veldig riktig.

Aas-Hansen: Du viste til tilsyn og kontroll på etterlevelse. For en ting er hva dere gjør på selve grensepasseringene og så er det å følge opp når de er ute i kommunene. Du viste til de ekstra hjemlene som er gitt. Hvordan vurderer du kontrollen med etterlevelsen dit de kommer?

Mæland: Det har endret seg mye underveis. I begynnelsen var vi veldig tydelige på at vi ikke har koronapoliti, at dette [systemet] er tillitsbasert og vi stoler på folk. Dette var på et tidspunkt med stor smitte og frykt i samfunnet. Vi så bilder fra andre land, og alle følte et stort

ansvar. Så gikk vi mot en sommer hvor jeg var forbauset over reiseaktiviteten til nordmenn flest. Jeg kjenner personlig fortsatt ingen som har vært over grensen, så jeg er ganske forbauset over hvor stor den aktiviteten har vært. Vi blir kontaktet av folk som er lojale. Det er folk som er sinte for at de ikke kan reise til Sverige uten karantene eller er frustrerte fordi kjærester ikke kan komme – sånne ting.

Mitt generelle inntrykk er at det var stor lojalitet knyttet til [iltakene] i begynnelsen. Men vi så utover høsten at det endret seg. Vi måtte være tydeligere; derfor endret vi også strategi på et tidspunkt. Vi sa at vi har ikke noe koronapoliti. Vi sender ikke politiet på hyttene til folk for å sjekke om de var der i påsken, men politiet har hele tiden fått beskjed om å slå ned på og prioritere folk som jukser. Vi hadde frisører som gikk på jobb når de ikke skulle og vi hadde folk som gikk på fest når de ikke skulle. De slår man hardt ned på og de får noen saftige bøter. Det har vært viktig for oss som et allmennpreventivt [virkemiddel], og vi har hatt dialog med Politidirektoratet om å prioritere det arbeidet. Utover høsten endret vi og tydeliggjorde at politiet ville prioritere kontrollvirksomhet. Deres oppgave er å avdekke kriminalitet, og vi sa at den aktiviteten ønsker vi å prioritere. Jeg var ute med politidirektøren i VG i høst, hvor vi sa at vi kommer til å slå hardere ned på dette, fordi vi opplever at det er mindre etterlevelse.

Så bevilget også regjeringen ca. 350 millioner kroner til kommunene for at de skulle kunne drive kontrollvirksomhet, først og fremst knyttet til skjenkesteder og arrangementer. Nå som alt er stengt, har vi sagt at de må bruke det på annen kontrollvirksomhet, slik at de følger opp. De siste dagene har HDIR jobbet med å opprette telefonsentre som skal følge opp hver enkelt reisende. Vi fikk ikke bare bortvisningsadgang og innreiserestriksjoner, 9. november innførte vi krav om test som er tatt mindre enn 72 timer før. Vi innførte en registreringsordning i romjulen som gjør at vi skal registrere alle som kommer og hvor de oppholder seg. Denne informasjonen skal tilflyte kommunene og arbeidstilsynet. Det har ført til høy aktivitet i arbeidstilsynet.

Ingen av systemene er perfekte. Veldig mye av det vi gjør og har gjort det siste året har vært tillitsbasert. Det går bra fordi de fleste av oss er veldig lojale. Vi har ikke besøk, vi har ikke flere kontakter enn vi skal, vi forholder oss til karanteneregler og de aller fleste av oss gjør det. De som ikke gjør det, skal vi forsøke å ta og vi skal straffeforfølge dem. Det er klart at vi også endret reglene, og vi har innført systemer før de er perfekte. Vi fikk ansvar for å innføre et innreisestystem som ikke var fullkomment. Vi måtte kombinere PDFer og papir. Nå har vi fjernet PDFene. Papir beholder vi for at det skal være universelt.

Det er litt tungvint, så vi må finne bedre måter for overlevering av informasjon til kommunene og helsemyndighetene i kommunene. Vi innfører det litt tidligere, selv om det ikke er fullkomment, og så gjør vi forbedringer underveis. Det er for å være tidlig på. Vi hadde stor reiseaktivitet i julen, og noen vil nok si at vi burde være forberedt på det. Det var vi også, og vi advarte mot økt smitte. I romjulen fikk vi ikke råd om å endre våre anbefalinger og regler. Vi fikk en anbefaling 29. desember som vi umiddelbart gjennomførte, og så fikk vi en ny anbefaling lørdag 2. januar som vi gjennomførte dagen etter.

Aas-Hansen: Jeg ser tiden går. Du konsentrert deg mest om kjærester og feriereiser over til Sverige ol. Hva med arbeidsinnvandring? Det er kanskje, gitt tiden, noe vi kan følge opp på annet vis.

Mæland: Jeg kan si en ting om det. For det er HOD som har karantenereglene, og kan svare for den kommunikasjonen. Vi hadde ansvar for innreiserestriksjoner og bortvisning. Helt fra begynnelsen hadde jeg møter med HOD, næringslivsorganisasjonene og partene i arbeidslivet. De som først trengte å komme var folk i landbruket, og så tok vi grupper etterhvert. Det har vært mye fokus på industriarbeideren, på et tidspunkt der vi åpnet for alle ganske fort. Men det var andre grupper vi måtte prioritere, og som vi prioriterte først. Barn

som skulle ha samvær med foreldre for eksempel. Vi prioriterte barn, arbeid og det å holde hjulene i gang.

TEMA 10: DSBs rolle

Kvinnsland: Hvordan støtter DSB virksomheten ved en slik krise?

Heggenes: DSB har mange oppgaver under en krise. De har hjulpet oss i forbindelse med de 14 samfunnskritiske funksjonene. De har, sammen med oss, koordinert mange av konsekvens- og situasjonsoppdateringene som er lagd. De har samordnet kontakten med statsforvalterne og kommunene. De har gjort et veldig stort arbeid med systemet for innreiseregistrering og call-senteret som er etablert i tilknytning til det. Det samme gjelder karantenehotell. Det har vært veldig mye jobb. De har også ansvaret for Sivilforsvaret som har hjulpet oss på grensene. Vi bruker også DSB når vi trenger bistand til å forstå hvordan samfunnsstrukturene fungerer. Vi har hatt god nytte av dem, både under denne krisen og de andre krisene underveis.

Kvinnsland: Vi har fattet interesse for Beredskapsutvalget for biologiske hendelser (BUB). I begynnelsen hadde det en medisinsk innrettet funksjon som støtte for helsedirektøren. Dette utvalget har utvidet sitt repertoar og som går i retning av samvirkekonferansen sin intensjon. Er det en problemstilling?

Heggenes: Vi synes det er fint at man har en koordinerings- og samvirkefunksjon på direktoratsnivå. Det kan diskuteres om man skal ha det særskilt for de ulike sektorene eller felles. Det tenker jeg vi kan se på når denne krisen har kommet inn i en annen fase.

Kvinnsland: Potensielt er det overlappende ting, og kanskje også med motstridende aktiviteter og konklusjoner. Vi spør fordi vi har hørt og lest om det, og vi forundrer oss over at her dukker det opp noe som var i DSB på forhånd. Det har sikkert vært begrunnet godt, men det er en problemstilling.

Heggenes: På andre områder enn helse har ikke dette vært en problemstilling. Det er på helseområdet man har valgt å ha et særskilt [organ]. Det har kanskje også vært inspirert av Beredskapsutvalget for atomhendelser. Så dette er absolutt noe vi bør se på.

Mæland: Jeg har for øvrig brif med DSB hver fredag sammen med PST, POD og redningstjenesten og alle de andre. Vi jobber tett på DSB i det daglige.

Kvinnsland: Burde DSB ha en mer operativ rolle under en slik krise? I forhold til Sivilforsvaret og at de hjelper til ved grensene osv.

Heggenes: Operativ rolle?

Mæland: Jeg vet jo om debatten som har gått, men jeg ser ikke for meg at DSB skulle vært overmyndighet over andre sektorer. De har en støttefunksjon, den synes jeg blir tydeligere og tydeligere. Det avhenger av hva slags krise man står i. I begynnelsen ble det etterspurt av statsforvalterne om ikke DSB burde være tettere på. Vi tok det opp med DSB, og har oppfattet at de har kommet tettere og tettere på. Det mener jeg er veldig bra og de har gjort en veldig stor innsats. Jeg kjente DSB fra min tid i kommunen i forbindelse med øvelser o.l., men folk flest vet ikke så mye om DSB. Der, og det har jeg sagt til dem, har de en merkevarejobb å gjøre. DSB er veldig viktige og de gir gode støttefunksjoner. På Gjerdrum så man virkelig hvordan DSB støttet opp om kriseledelse. Gjerdrum kommune var redd for at DSB skulle trekke seg ut for tidlig. Men jeg skal ikke være avvisende til noen forslag om debatt, men det må vi ta på et annet tidspunkt.

Til departementsråd Heggenes

TEMA 11: Kriserådet

Kvinnsland: Vi har en liten tilleggsmatikk som vi håper det er tid til. Hva har Kriserådet (KR) først og fremst blitt brukt til under pandemien? Det er kanskje du (Heggenes) som er nærmest på?

Heggenes: Politikere deltar ikke i Kriserådet, det er et rent administrativt forum. Det viktigste er å ha en samlet forståelse av situasjonen, altså at man på øverste administrative nivå i alle departementene har den samme opplevelse av situasjonen man står i. I tillegg til et godt innblikk i hva regjeringen har bestemt. Vi har gjennomgått de viktigste avgjørelsene som har blitt truffet i regjering, siden forrige møte. Vi har i tillegg løftet opp de områdene hvor vi har sett at det er behov for å koordinere oss bedre. Det var spesielt viktig i den første fasen. Vi trengte å samkjøre oss og bruke det organet for å få til bedre samordning mellom departementene. Vi måtte se hvor problemstillingene traff ulike departement, slik at vi kunne utnytte ressursene bedre. Vi har også brukt kriserådet fra JDs side som en del av lederdepartementsfunksjonen, ved å løfte noen temaer som vi så at trengte større oppmerksomhet på. Dere vil se fra kriserådsreferatene at dette med barn og unge har vært et gjengangertema. Som lederdepartementet har det vært viktig å rette oppmerksomhet på de områdene som vi har sett at er i gult. Det har vært det viktigste.

Kvinnsland: For å få det belyst fra et praktisk synspunkt, men tre helt konkrete ting. Ble KR benyttet til å diskutere innføring av smitteverntiltak i forkant av 12. mars?

Heggenes: Nei.

Kvinnsland: Enn med forberedelser til regjeringskonferanser eller RCU-konferanser?

Heggenes: Absolutt.

Kvinnsland: Hvordan? Helt konkret?

Heggenes: Vi har snakket om hva det enkelte departement må forberede seg på. Et eksempel er da HOD varslet at de jobbet med beredskapsplanen og hvordan den bør ser ut den nærmeste tiden. Da hadde vi en runde i Kriserådet, der departementsråden i HOD redegjorde for hvordan de jobber med dette når innspillene fra HDIR og FHI kommer. De har ofte vært til stede, noe som har gitt et innblikk i hva de tenker. De andre departementene har kunnet stille noen spørsmål der og da. Vi har ofte minnet hverandre om viktigheten av hvem som bør være involvert i dette på et tidlig tidspunkt, hvilke embetsverk som bør inn. Det har vært brukt for å komme litt i forkant av beslutningene som har blitt tatt. Det er nok en av hovedoppgavene – det å ligge litt i forkant at det som skal inn til regjering og, ikke minst, å følge opp på beslutningene.

Kvinnsland: Var det noen andre som kunne gjort det?

Heggenes: Å lede?

Kvinnsland: Nei, i det hele tatt.

Heggenes: Som organ?

Kvinnsland: Ja.

Heggenes: Jeg tror det er helt vesentlig at en så alvorlig hendelse som dette, også er forankret øverst i den administrative ledelsen i hvert departement. Det sikrer overholdelse av frister, og at man ser og hører at dette også er noe for mitt departement. Jeg har lagt stor vekt på å innkalle alle departementsrådene. De har nesten uten unntak møtt personlig. Det har vært avgjørende for å sikre at hvert eneste departement har følt de har vært involvert i dette. Det har dannet grunnlag for en god del RCU-notater, som kanskje ikke hadde kommet hvis ikke de hadde tenkt igjennom om det berørte deres område, og at her kan vi ligge litt i forkant.

Kvinnsland: Mener du at det er et islett av en strategisk oppgave i Kriserådet?

Heggenes: Absolutt. Ikke for å treffe beslutninger, for det er det regjeringen som gjør, men for å danne grunnlaget for det. Vi var blant annet tidlig opptatt av at folk hadde oppfattet smittevernabefalingene litt for strengt, slik at vi til å begynne med lukket vi litt mer enn vi hadde behov for det. Man greide ikke å sette i gang den kreative prosessen, og det tror jeg nok dere vil gjenfinne i noen av kriserådsreferatene. Det var klare oppfordringer om at departementene og departementsrådene tok med seg [informasjon] tilbake til departementet sitt, tok med seg dette til sine underliggende etater og tok en runde på om vi hadde gått for langt. Da ble det også spilt inn til politisk ledelse, om at nå må vi tenke på smitteverntiltakene. Også må vi tenke på at det norske folket er veldig lovydige og de har høy tillit til myndighetene, så de strategiske valgene om hvor tydelig vi skal kommunisere har vært en del av behandlingen i Kriserådet.

Kvinnsland: Så det er riktig tidsbruk å bruke tid på Kriserådet.

Heggenes: Det synes jeg absolutt. Nå er det denne krisen og det er jeg som har vært leder, men jeg har også deltatt i Kriserådet uten å være leder av det.

Kvinnsland: Hva er det viktigste JD kan lære av dette, statsråd?

Mæland: Jeg er ikke ferdig med krisen, men vi har lært mye underveis. Jeg er ydmyk for at vi må lære av dette. Helt konkret tror jeg vi hadde mange bestillinger som var litt for utydelige. Vi kunne vært flinkere til å strukturere bestillingene. Så langt man kan ha gjort regelverksarbeid, så bør man ha gjort det. Jeg skulle ønske at ting ikke hadde måttet gå så fort. Det kunne vi ikke gjøre så mye med siden viruset har den inkubasjonstiden det har, og vi må snu oss fort i en helsekrise.

Heggenes: Min oppfatning er at det er viktig at man jobber strukturert med beredskapsarbeid og at strukturene er på plass. Man har ikke tid til å lage strukturer når det oppstår en krise. Det er viktig at det meste er på plass. Jeg er glad for at de fleste strukturene er på plass. I tillegg er det viktig å ha et godt embetsverk og dyktige politikere. Trygge og gode politikere og fagfolk.

Kvinnsland: Men, sier du at planverket innenfor beredskap ytterligere kan forbedres? Ut fra det vi har lært?

Heggenes: Ja, absolutt. Helt klart.

Mæland: Det må hele tiden gjøres. Jeg kom til et departement som var veldig opptatt av beredskap. De hadde jobbet, trent og lært. Dette merket jeg meg som ny statsråd. Jeg kunne lene meg på folkene og systemene som var der. Jeg ble så trygg som jeg kunne være på at vi skulle få dette til.

Kvinnsland: En siste kommentar til Koronakommisjonen fra statsråden? Er det noe mer vi burde ha spurt om eller noe du føler at du burde ha sagt til oss?

Mæland: Nei, jeg synes egentlig at dere har vært igjennom veldig mye. Dere får ha lykke til med arbeidet. Det er viktig at dere får gjort et godt arbeid. Det kanskje bare på ett punkt at jeg synes at folk tar litt lett på det; det er at de fort glemmer hvilken kontekst som var på ethvert tidspunkt. Jeg føler så veldig på det, for jeg har stått langt fremme sammen med folk og journalister. Jeg vet veldig godt hvordan folk følte det i mars, kontra juni, kontra september, kontra jul. Det er ikke så veldig lett, så det er en jobb dere må ta – å huske hvor vi var. Det er ikke lett.

Kvinnsland: Tusen takk, og beklager at vi gikk noen minutter over.